

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Загіки Олени Олегівни

про дисертацію **Савельєвої Тетяни Анатоліївни**

**«Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери
обслуговування на адаптивних засадах»,**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної
освіти

Активний розвиток сфери послуг в Україні та сучасні тенденції до трансформації ринку праці в умовах євроінтеграції, зумовлюють зростання вимог до професійної компетентності працівників, зайнятих в галузі обслуговування та надання послуг. Забезпеченість цієї сфери професійними кадрами, які здатні до швидкої професійної адаптації під впливом змін у виробничій діяльності, свідомої самоорганізації та постійного професійного саморозвитку, визначає рівень конкурентоздатності та успішності будь-якої організації на ринку. Отже, враховуючи сучасні тренди наближення освіти до світових тенденцій економічного та соціального розвитку, набуває важливого значення пошук ефективних моделей професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування у закладах фахової передвищої освіти.

Враховуючи зазначене, не викликає сумнівів актуальність дослідження та педагогічна значущість проблематики підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, вирішення якого потребує сучасних підходів до організації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти та виокремлення педагогічних умов з урахуванням впровадження принципів адаптивного підходу. Вважаємо дослідницький пошук Савельєвої Тетяни Анатоліївни своєчасним, актуальним та затребуваним у педагогічній та виробничій практичній діяльності у закладах фахової передвищої освіти.

Необхідно вказати на зв'язок поданої теми дисертації з науково-дослідними розробками Української інженерно-педагогічної академії, зокрема робота виконана відповідно до плану наукових досліджень «Теоретичні і методичні засади розроблення та використання адаптивних технологій у процесі підготовки магістрів з управління закладом освіти» (№ ВШ 19-01).

Дисертаційна робота складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Зауважень до структури, обсягу та оформлення дисертаційного дослідження немає. Авторкою дотримані принципи академічної доброчесності та вимоги щодо забезпечення прозорості використання інформації з відкритих джерел.

Науковий апарат має всі необхідні складові: об'єкт, предмет, мету дисертаційного дослідження, задачі; методи; визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про особистий внесок дисертанта, апробацію і впровадження результатів тощо.

Основний зміст роботи не викликає заперечень та свідчить про глибоке володіння здобувачкою проблематикою сучасної теорії та методики професійної освіти. Логіка дослідження забезпечує системне та послідовне вирішення наукової проблеми, що деталізується задачами дисертаційного дослідження. Вивчення наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених з питань підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування дозволило дисертантці ґрунтовно висвітлити теоретичні й методичні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення. Авторка опрацювала достатню кількість джерел (278), які висвітлюють різні аспекти порушеної проблеми, що сприяє всебічному вивченню проблематики виокремлення педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах як складного системного педагогічного процесу в сучасному науково-педагогічному дискурсі. Робота проілюстрована рисунками (13) і таблицями (13).

Ознайомлення з авторефератом та текстом дисертації Тетяни Анатоліївни Савельєвої дає підстави розглядати її як завершене цілісне

дослідження. Авторка виявила суперечності між потребами суб'єктів ринку праці, підприємствами сфери обслуговування, вимогами суспільства до рівня надання послуг, сучасним станом освітнього процесу підготовки кваліфікованих фахівців для цієї сфери тощо. Це дало можливість обґрунтувати вибір теми, визначити мету та завдання дослідження й сформулювати робочу гіпотезу, згідно з якою якість професійної підготовки ММСО підвищиться за рахунок впровадження педагогічних умов на засадах адаптивного підходу.

Для досягнення мети дослідження Т. А. Савельєва визначила теоретико-методологічні основи дослідження педагогічної проблеми підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, її сутність та особливості; уточнила поняттєво-категорійний апарат дослідження; проаналізувала науково-практичний досвід, законодавчі та нормативно-правові документи; виокремила адаптивні засади підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування; виокремила та теоретично обґрунтувала педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах; розробила технологію їх впровадження, що сприяло досягненню мети та поставлених завдань.

Імпонує те, що при викладанні першого розділу *«Підготовка молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах як педагогічна проблема»*, дослідниця ретельно аналізує термінологічний апарат. Дисертантка удосконалила і розширила наукові уявлення щодо суті понять «професійна підготовка», «зміст підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування», «адаптація», «педагогічні умови підготовки МССО на адаптивних засадах» (с.42-56), що дало можливість виокремити зміст адаптивних засад, педагогічних умов підготовки та технології їх впровадження в освітній процес закладів фахової передвищої освіти, що готують фахівців сфери послуг. Таким чином, авторкою реалізовано перше завдання дисертаційної роботи.

Заслуговує уваги зроблений дисертанткою аналіз відмінностей у професійній підготовці фахівців за кордоном та підготовкою молодших

спеціалістів сфери обслуговування в Україні. Зокрема, досліджено досвід закордонних освітніх практик країн Швейцарії, Німеччини, Республіки Польщі (с.76-85), що дало підстави стверджувати, що підготовка молодших спеціалістів сфери обслуговування має наближатися до зразка загальноєвропейського фахівця сфери послуг, та уможливило надання об'єктивної оцінки стану вирішення окресленої педагогічної проблеми.

Особливий науковий інтерес викликають матеріали, відображені у другому розділі - *«Обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти»*, в якому детально розкрито зміст професійних компетентностей молодших спеціалістів сфери обслуговування й адаптивних матриць, виокремлено й теоретично обґрунтовано зміст адаптивних засад підготовки та на їх основі виокремлено низку педагогічних умов.

На виконання другого завдання дисертаційного дослідження, дисертанткою визначено загальну структуру професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг, виокремлено зміст кожного її компонента та розроблено адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей з виробничими функціями на підставі здійсненого нею аналізу змісту підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Розроблена дисертанткою модель підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах реалізується через взаємозв'язок наповнення п'яти блоків: методологічно-цільового, аналітико-діагностичного, конструктивно-управлінського, змістово-процесуального та результативно-оцінювального (с.9 автореф.).

На високу оцінку заслуговує виокремлення та обґрунтування адаптивних засад підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування, а саме: адаптивне управління освітньою діяльністю на рівні адміністрування; адаптивний взаємовплив на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктних відносин педагогів та здобувачів; забезпечення адаптивного індивідуалізованого змісту професійної підготовки

молодших спеціалістів сфери обслуговування; адаптація педагогічних технологій для професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування. Основою для їх виокремлення слугує аналіз психолого-педагогічної літератури та вимоги сучасного ринку праці до якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування, що надає можливість розвитку освітнього простору закладів фахової передвищої освіти. Таким чином, в повному обсязі реалізовано третє завдання дослідження.

Як результат, дисертанткою виокремлено та теоретично обґрунтовано низку педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. Такі педагогічні умови реальні та придатні до впровадження в освітній процес закладів фахової передвищої освіти і забезпечать підвищення якості підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування.

Вважаємо за доцільне зосередити особливу увагу на розробленому авторкою кваліметричному інструментарії визначення якості підготовки молодшого спеціаліста сфери обслуговування на адаптивних засадах: для оцінки, моніторингу і контролю якості освітнього процесу у практиці закладів фахової передвищої освіти. А саме: кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності викладача ЗФПО; кваліметрична факторно-критеріальна модель професійної компетентності МССО; кваліметрична факторно-критеріальна модель оцінки підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах. Для побудови кваліметричного інструментарію виділені параметри, фактори і встановлена вагомість критеріїв оцінки, що задають умови та істотно впливають на стан і характеристики освітнього процесу в ЗФПО.

Заслуговує схвалення емпірична частина дослідження, викладена у третьому розділі *«Експериментальна перевірка педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах в закладах фахової передвищої освіти»*, де авторкою презентовано методику та описано організацію етапів дослідження, проаналізовано результати обробки одержаних даних.

З метою підтвердження ефективності впровадження у педагогічну практику результатів дисертаційного дослідження Тетяною Анатолівною здійснено експериментальну перевірку, яка проводилося на базі трьох ЗВО України (коледжах). В експерименті брали участь представники адміністративного, педагогічного та складу колективу коледжу, роботодавці та студенти, здобувачі. З них 170 осіб – це здобувачі освіти напряму «01 Освіта», спеціальності «015.16 Професійна освіта. Сфера обслуговування». Кількість респондентів перебуває в межах статистичної вибірки та забезпечує валідність отриманих даних.

Дисертанткою, при здійсненні експериментальної перевірки, представлено технологію впровадження педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, також охарактеризовано методи та педагогічний інструментарій для визначення результатів експериментальної перевірки.

Викликали зацікавлення проблемні питання, виявлені у ході реалізації експериментальної перевірки (с.204-205) (наприклад, недостатній рівень мотивації та активності у здобувачів освіти, небажання педагогічного персоналу до саморозвитку та самореалізації та ін.), які, на нашу думку, потребують подальших педагогічних розвідок і впливів. Цілком логічними вважаємо позитивні впливи, виявлені учасниками експерименту під час проведення експериментального дослідження, також відзначені й авторкою: зміна поведінки та відношення до взаємодії викладачів і здобувачів освіти; підвищення рівня партнерських суб'єкт - суб'єктних відносин між всіма учасниками освітнього середовища коледжу; індивідуалізація освітнього процесу; системність вимог до виконання завдань; введення в освітній процес оновленого змісту через оптимізацію навчального плану. Про ефективність та достовірність здійсненого дослідження свідчать отримані результати, їх якісний та кількісний аналіз, що узагальнений у факторних кваліметричних моделях. Вірогідність отриманих результатів доведена методами математичної статистики: коефіцієнтом кореляції χ^2 Пірсона, t критерієм

Стюдента. Таким чином, четверте та п'яте завдання дослідження також виконані.

Слід відзначити високу дослідницьку культуру дисертантки, виявлену в процесі проведення експериментальної перевірки, логіка якої, вірогідність та коректність інтерпретації результатів, а також правомірність і адекватність висновків, сформульованих за результатами експериментально-дослідної роботи заслуговують позитивної оцінки.

Високо оцінюючи результати дисертаційного дослідження констатуємо, що Тетяною Анатоліївною Савельєвою *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах; адаптивні засади підготовки професійно компетентних молодших спеціалістів сфери обслуговування в закладах фахової передвищої освіти; адаптивні матриці взаємозв'язку професійних компетентностей з виробничими функціями майбутніх молодших спеціалістів сфери обслуговування, застосування яких забезпечує поєднання їхньої теоретичної і практичної підготовки; модель підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах у закладах фахової передвищої освіти, яка забезпечує системність і методичну послідовність в процесі підготовки фахівців. *Практичне* значення дисертаційного дослідження полягає в успішному впровадженні теоретично обґрунтованих та експериментально перевірених педагогічних умов процесу професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, що реалізовано за рахунок відповідної технології та комплексу кваліметричного інструментарію

Загальні висновки рукопису логічно та структуровано відображають отримані наукові і прикладні результати дисертаційного дослідження.

Аналіз змісту та структури виконаного дослідження дозволяє зробити висновок про те, що авторкою забезпечено обґрунтованість основних наукових положень, викладених у дисертації, їх наукову новизну, теоретичну і практичну значущість.

Отримані у процесі виконаного дослідження результати мають практичну цінність та полягають у впровадженні педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах у практику освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в практику експериментальних закладів освіти і дають підстави стверджувати, що мета і завдання дисертаційного дослідження виконані.

Основні наукові положення та результати дослідження відображено в 14 публікаціях автора (із них 12 – одноосібних), у тому числі 3 статті – у провідних наукових фахових виданнях України (1 стаття – в електронному фаховому виданні); 2 статті – у зарубіжних періодичних виданнях; 1 підрозділ в колективній монографії; 8 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Публікації достатньо висвітлюють основні наукові положення дисертації, зокрема ті, які авторка виносить на захист.

Вважаємо за необхідне зазначити, що кількість публікацій здобувачки за темою дисертації у наукових фахових виданнях України та у закордонних періодичних виданнях відповідає вимогам до робіт такого рівня. У висновках до кожного розділу роботи авторкою наведено перелік праць дисертантки, які висвітлюють основний зміст розділу.

Отже, кількість та обсяг наукових публікацій, повнота розкриття змісту дисертації відповідає чинним вимогам щодо дисертаційних праць, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Структура дисертації, її зміст, висновки, що викладені в авторефераті, ідентичні основним положенням дисертації. Автореферат підготовлений та оформлений відповідно до вимог нормативних документів щодо обсягу та змісту.

Позитивно оцінюючи виконане Тетяною Анатоліївною Савельєвою дисертаційне дослідження, відзначимо дискусійні питання та окремі зауваження, а саме:

1. На нашу думку, представлений аналіз поняття «педагогічні умови», є ґрунтовним та зрозумілим, але разом з тим зауважимо, що дана дефініція досліджувалася у багатьох дисертаційних роботах, його зміст визначено, тому не варто було робити об'ємний аналіз (р. 1.2 табл. 1.1) цього поняття.

2. Вважаємо, що дослідницею приділено недостатньо уваги таким педагогічним умовам ефективності професійної підготовки як створення сучасного, адаптованого до фахових вимог, освітнього середовища та готовності педагогічного персоналу до впровадження принципів адаптивного підходу в освітній процес. Разом з тим, авторка неодноразово звертається до цієї проблематики, зокрема, на ст. 34-39 дисертації, у висновках до розділу 1, с. 112-119 тощо.

3. В авторефераті при розкритті базового поняття дослідження «адаптація», «адаптивність» (стор. 6-7) варто було зазначити, що саме у змісті поняття уточнила та доповнила дисертантка. Крім цього, доцільно було би більш детально виокремити адаптивні засади підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування (стор. 8).

4. Методичний аспект наукових результатів був би більш вагомим, якби авторка в окремому підрозділі розкрила методичні рекомендації щодо технології впровадження запропонованих педагогічних умов підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, про які йдеться у останньому підрозділі експериментального дослідження.

5. В тексті дисертації спостерігаються окремі технічні помилки друку, а також виявлено дублювання тексту на с.185 та с. 186.

Разом з тим, наведені зауваження та виявлені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження і не зменшують цінності роботи, наукової новизни, практичної значущості дисертаційної праці Тетяни Анатоліївни Савельєвої.

На підставі аналізу дисертації, автореферату та публікацій автора, вважаємо, що дисертаційне дослідження Тетяни Анатоліївни Савельєвої на тему «Педагогічні умови підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах» є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Підготовлена до захисту дисертація містить висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, наукові положення, що в сукупності вирішують наукове завдання щодо професійної підготовки молодших спеціалістів сфери обслуговування на адаптивних засадах, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача у педагогічну науку.

Дисертація відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами від 19.08.2015 р., постанова Кабінету Міністрів України №656, № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.) до кандидатських дисертацій, що дає підстави для присудження Савельєвій Тетяні Анатоліївні наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (01 «Освіта/Педагогіка»).

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
директор Вищого професійного
училища №25 м. Хмельницького

Олена ЗАГІКА

Підпис Загіки Олени Олегівни засвідчую
Інспектор відділу кадрів

О.В. Солодка

